

Næsta »oljuveiðan« í Grønlandi byrjar um eini tvey ár

Í Jameson Land, á eysturstrond Grønlands, fer mögulega eitt grønlenskt oljuævintýr at fara fram. Gransk-ingarnar kosta milliárir av krónum, men úrslitið verður kanska, at Grønland kann gerast ein búskaparliga sjálvstøðug tjóð. Men áðrenn tað hendir, fara fleiri ár at ganga. Bara gransk-ingarnar taka fleiri ár. Benda gransk-ingarnar á, at olja finst í so stórum nøgdum, at tað loysir seg at fara at útvinna hana, fer hetta ikki at henda fyrr enn einaferð í 1990-unum.

Men hvør stendur aftan fyri ætlanina, og hvat er farið fram, síðan oljukann-ingarnar vórðu gjørdar í Vesturgørlandi fyri nøkrum árum síðani.

Eftir at hava samráðst í tvey ár fekst í næstisíðstu viku í Keypmannahavn fyrilíðs semja um konsessionstreytir. Samráð-ingarnar hava verið ímillum amerikanska oljufelagið Arco og danska felagið Nordisk Mineselskab øðrumegin og grønlensku ráævnisfyrirsitingina hinumegin.

Men áðrenn samráð-ingarnar eru lidnar, væntandi næsta vár ella summer, skal samráð-ingarúrslitið leggjast fyri grønlensku-donsku felagsnevndina. Henda nevndin skal fundast um úrslitið í Qorgut, ein fyrrverandi seyðagarður, sum nú er umbygdur til eitt nútímans gistingarhús, 13. september.

Felagsnevndin skal helst gera skjótt av. Tingsetan hjá grønlensku landstinginum byrjar 16. september. Tá skal landsstýrisformaðurin, Jonathan Motzfeldt, greiða frá samráðingunum um konsessionina. Aftaná skal málið leggjast fyri donsku stjórnina og eina fólka-felagsnevnd.

Tá felagsnevndin hevur

góðtikið samráð-ingarúrslitið, fer leiðarin í ráævnis-fyrirsitingini, Gert Vigh, at orða tann endaliga konsessionstekstin. Nýggja konsessionsgrundarlagið er ein endursamráðing, tí Nordisk Mineselskab fekk longu í 1952 einkarrættin til olju- og námsrannsóknir í Grønlandi.

Hvør er so Nordisk Mineselskab? Tað er danskar kapitalfyrirtekur — Lauritsen-fyrirtekan, stór vinnuvirki og pen-ingastovnar.

Ríkt oljufelag

Og hvør er Arco? Arco er eitt av heimsins ríkastu oljufeløgum við nógvum royndum í arktiskum umráði. Arsumsetningurin hjá Arco var 27 milliardir dollara í fjør. Tað sigur ikki sørt. Í Proudhoe Bay í Alaska hevur Arco havt eitt rísa-stórt projekt í gongd síðan 1957.

Seinri í heyst skal felagsnevndin saman umboðum fyri býarstýrið í Illagortortortumiut, Scoresbysund, og ymisk feløg til Prudhoe Bay í Alaska fyri at hyggja eftir virkseminum hjá Arco har, og fyri at mynda sær, hvussu framtíðin hjá teimum 400 grønlending-unum í Scoresbysund-umráðnum, har boringarnar skulu fara fram, fer at laga seg.

Eisini danski grønlendsráðharrin, Tom Højem, er bjóðaður at vitja Alaska og Canada. Tað er canadiski uttanríkisráðharrin, John Munroe, sum hevur bjóðað honum at siggja og kanna olju-, náms- og umhvørvisviðurskipti. Umhvørvisviðurskiptini eru jú ein tann stóri spurningurin í samband við oljukanningarnar og oljuútvinningina. Annars skulu teir báðir í hesi vikuni undirskriva eina umhvørvisavtalu millum Canada og Danmark. Henda er um verju av havinum millum Canada og Grønland.

Umhvørvið ríkt

Umhvørvisspurningurin er nakað heilt fyri seg. Umhvørviskanningar skulu gerast, eins og strangar reglur skulu setast upp um náttúruvernd, hóast tað ikki kemstuttan um at náttúran fær ávis lýti.

Sambært semjuna skulu fuglakanningar gerast, plantulivið og stovnurin

av moskus-oksum, ið er tann størsti í Grønlandi, skal kannast og eisini skal veiðilivið hjá íbúgvunum á Illoqqortoormiut-leiðini kannast. Fólkið har um leiðir livir fyri stóran part av djóraveiði og fiskiskapi.

Umhvørvið um hesa leiðina er einastandandi og sárbaert. Treytirnar eru tí strangar og oljufeløgini eru sinnað ikki at nerva umhvørvið meira enn neyðugt er. Felagskapirnir eru samdir við umhvørvisfólk um, hvussu árið á náttúruna verður minst møgult.

Fyrstu kanningarnar 1,5 milliard

Enn er ikki heilt vist, nær rannsóknirnar kunnu byrja, men verður konsessionstekstin víðtíkin komandi vár ella summer, kunnu fyrireikandi kanningarnar byrja í 1985. Tær fyrstu í lögurnar eru mettir til hálvaðru milliard kr. Hesar kanningarnar fara at ganga yvir eini 5–8 ár. Tá skuldi vissa verið fingin fyri, um olja er í so stórum mongdum, at tað loysir seg at fara útvinna hana.

Men serfrøðingarnir hava góðar vonir. Millum annað vísa teir á, at Grønland og Noreg einaferð í tíðini hava verið afóst. Jarðfrøðiliga meta teir tí, at líkt er til, at olja eisini finst við Eysturgørland.

Stórar oljunøgdir kunnu fáa ómetaligan búskaparligan týðning fyri Grønland. Men áðrenn oljan kann útvinast skulu í minsta lagi 100 milliónir kr. setast í verkætlanina.

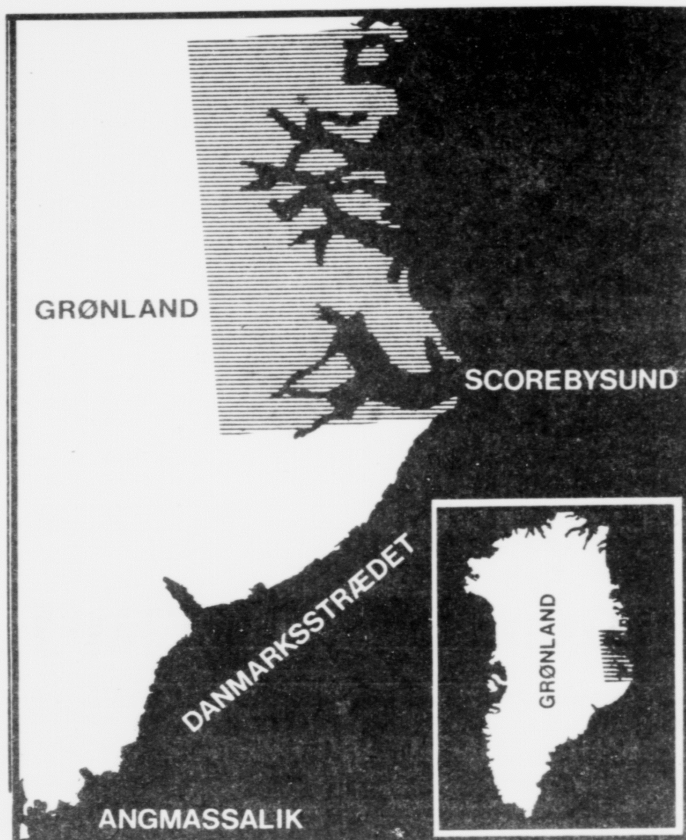
Tann endaliga konsessionavtalan skal fevna um øll tær prinsipp, ið eru í øllum teimum nýggjastu oljukonsessionunum. Hon fevnir m.a. um arbeidstreytir, blokkskipanir, umhvørvisviðurskipti, avgerðir um stigvísu afturlatan av umráðnum til ríkið og almenna luttøku í ætlanini.

Helvtarbyti

Tann grønlensku-danska luttøkan í einum framtíðar oljufelagsskapi — sokallað konsortium — fer at verða helvtarbyti.

Men amerikanska oljufelagið Arco verður størsti luttakarinn í felagskapinum. Parturin hjá Nordisk Mineselskab verður 15 prosent.

Samráðingarnar hava

Komandi ár fara væntuliga fyrireikandi oljukanningar í gongd við eysturstrond Grønlands í umráðnum við Scoresbysund. Kanningarnar fara í hvussu er at taka eini fimm ár. Serfrøðingarnir eru bjartskygdir. Samráðingarnar millum grønlensku ráævnisfyrirsitingina øðrumegin og danska felagið Nordisk Mineselskab og amerikanska oljufelagið Arco hinumegin hava verið drúgar

eisini snúð seg um, hvussu nógv Nordisk Mineselskab skal seta í.

Annars snúðu samráð-ingarnar, sum loysn fanst á fyrri stuttum, seg m.a. um skattaviðurskipti, góðgerðir um stigvísu afturlatan av umráðnum til ríkið og almenna luttøku í ætlanini.

Viðvíkjandi skattaviðurskiptunum hevur tann stóri spurningurin verið, hvussu skattgjaldrin hjá Arco skuldi fara fram, um tað kemur til veruliga útvinna av olju. Treyt hjá Arco hevur verið, fyri í heila tíkið at vera við at fremja milliard-ætlanina, at felagið ikki bæði kom at gjalda skatt í USA, Grønlandi og Danmark. Avgerandi hevur verið, at Arco verður skattað í Grønlandi og í Danmark.

Danska og grønlenska arbeidsmegi

Undir samráðingunum er miðjað móti, at so nógv sum møgult verður brúkt av danskari og grønlenskarar arbeidsmegi. Eisini skal so nógv útgerð sum møgult vera dansk ella grønlensk. Hetta kemur við í konsessionstreytirnar. Men eitt »um« er sjálvandi við — um dygdin er góð og kostnaðurin kappingarlorur við aðra útgerð úr øðrum londum. Myndugleikarnir skulu siggja til, at danskar fyrirtekur fáa so nógv og góðar upplýsingar sum møgult og so tíðliga sum møgult, at hesar fáa góða tíð at royna seg.

Roknað verður kortini ikki við, at danskar fyrirtekur kunnu gera tær seismisku kanningarnar, sum skulu byrja í 1985. Neyvan kunnu danskar fyrirtekur heldur bjóða seg fram at bora fleiri kilometrar niður. Men eini hálvtundrad fólki skulu

búleika í umráðnum, sum liggur fjarskoti úttan vegasamband og bert við eini flogbreyt.

Men fyrst skal grønlensku-danska felagsnevndin geva sitt viðmæli. Einki er komið framum, hvat hon telur, men enn er lítið nágreinligt komið fram um samráðingarúrslitið. Í felagsnevndini sita fimm grønlenskir og fimm danskir politikarar: Moses Olsen, Jens Lyberth, úr Siumut, Arqaluk Lyng, Inuit Attatiguit, Lars Chemnitz og Otto Stenholdt, Attasut. Donsku politikararnir eru: Ivar Hansen, úr Vinstra, Annelise Godtfredsen, úr Konservativa Fólkaflakkinum, Søren B. Jørgensen og Henning Jensen, úr Javnaðarflokkinum, og Tage Dræby, úr Radikala Vinstra.

jo-mo

(kelda: Weekendavisen)